

тонкості психологічного заглиблення в усі душевні порухи та все те, що творить силу осяйності барв самого зображення.

У його творчості, як ні в кого із сучасників, природно поєдналися два протилежні полюси: народницький стиль і зображення духовних порухів простолюддя, що пізніше було злито з вишуканим естетизмом самого зображення. Імпресіонізм виділяє Коцюбинського з плеяди класичних письменників. Так письменник повертає своєму стилю прикмети, властиві мистецтву, розвиненому класиками. Тому у творах Коцюбинського, крім імпресіоністичності, помітні також романтика, риси символізму та «ідеального реалізму». Але все ж таки в доробку письменника домінує й переважає струм імпресіоністичності – картинного передавання настроїв, вражень і порухів людської душі. Михайло Коцюбинський немов кидає промінь свого мистецького освітлення, виявляючи чуттєві порухи та вдачу людини, найсуттєвіші явності хвилини, у яких досягається просто музична поетика зображення.

У новелах та повістях Коцюбинського кожний персонаж має свою окрему мову, він індивідуальний до найтонших дрібниць. Описаний індивід зазнає переживань при дуже напружених нервах, коли вони реагують на зовнішні показники. Принципово новою стає й система поетики: письменник наче переломлює все те, що він зображує, крізь призму внутрішніх переживань персонажів. Коцюбинський змальовує не стільки вчинки, поведінку героя, навколишній світ, скільки його враження про самого себе та цей світ. Як ніхто в європейській літературі до й після нього, Коцюбинський умів підпорядковувати колір твору розкриттю внутрішнього світу героя або тим ідейно-художнім завданням, які він перед собою ставив.

Можна додати лише одне, що Коцюбинському вдалося зробити величезний внесок у літературу своєї доби, заради зародження чогось нового, що продовжує свій розвиток і далі. Його твори стали тими, які не втрачають своєї актуальності, які читаються з напруженістю, співпереживаннями, і головне – в уяві постає живий малюнок подій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Агеєва В. Імпресіоністична поетика М.Коцюбинського // Слово і час. - 1994. - №9-10. – С. 11-17.
2. Коцюбинський М. Збірка творів. – Харків: Прапор. – 2008. – 336 с.
3. Кузнецов Ю.Художня деталь у творах М. М. Коцюбинського : на прикладі новели «На камені» // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях, колегіумах. – 2002. - №2. – С.58-63
4. Левченко Н. Естетизація буття в творчості Михайла Коцюбинського // М. Коцюбинський. Збірка творів. – Харків: Прапор. – 2008. – С. 3-18.
5. Літературознавчий словник-довідник за редакцією Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка — К.: ВЦ «Академія», 2007. – 752 с.
6. Новікова Л. Імпресіонізм новели Михайла Коцюбинського «Intermezzo»// Дивослово. – 2005. - №6. – С.19-20.
7. Савченко Ю. Поетика Коцюбинського. – К., 1999. – 326 с.
8. Федоренко Є. Пошуки Михайла Коцюбинського-стиліста // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. (у трьох книгах). – К.: Рось. – 1994. – Кн. 1. – С. 83-99.
9. Шевчук В. Поезія не живе на смітнику : Михайло Коцюбинський та його проза // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях, колегіумах. – 2002. - №2. – С.7-21.

Фірман О.

Науковий керівник – доц. Боднар В. Т.

ІНТИМНА ЛІРИКА ГЕНРІХА ГЕЙНЕ : ТРАДИЦІЇ І НОВАТОРСТВО

Крістіан Йоганн Генріх Гейне— один із найблискупіших німецьких поетів ХІХ століття. Гейне був водночас і поетом романтики, і її підкорювачем. Він зробив мову повсякдення придатною для поетичних творів, підніс жанр фейлетонів та подорожніх розповідей до рівня мистецтва, та надав німецькій мові, до цього не притаманну, стилістичну легкість та елегантність. Будучи критиком, політичним журналістом, есеїстом, сатириком та полеміком,

він був об'єктом захоплення та негативного ставлення. Гейне належить до німецькомовних поетів, твори яких перекладено на найбільшу кількість мов світу [2, 5-7].

Перші вірші Гейне були надруковані 1817 року в журналі «Гамбурзький страж» і були відгуком на перше нерозділене кохання до кузини Амалії. На кошти дядька 1819 року Генріх вступив до Боннського університету, звідки 1820 року переїхав до Геттінгенського університету, але змушений був полишити його у зв'язку з участю в дуелі. Він вивчав юридичні науки, філософію, літературу. 1821 року вступив до Берлінського університету, де слухав лекції філософа Гегеля, одного з найосвіченіших людей свого часу. Пізніше Гейне виступив з глибоким аналізом німецьких філософських систем. У грудні 1824 року Генріх повертається до Геттінгенського університету. У цьому ж році його приймають у будинку Гете у Веймарі. 1825 року Гейне отримав у Геттінгенському університеті ступінь доктора права, а напередодні прийняв лютеранство. Потім він багато подорожує, відвідуючи Англію, Італію. Враження від цих поїздок відбилися у його дорожніх нарисах. Під час літнього відпочинку Гейне прочитав у газетах про Липневу революцію, що підштовхнуло його поїхати до Франції.

Гейне прибув до Парижа 14 травня 1831 року. Усе подальше життя поета пройшло в столиці Франції. До Німеччини він боявся повертатися, адже йому загрожував арешт за гострі політичні твори[4, 111].

Популярність Генріха Гейне як лірика значно зросла, коли в 1827 році в Гамбургу вийшла збірка віршів «Книга пісень», що ввібрала в себе плоди десятилітньої поетичної роботи.

Сюди ввійшли «Страждання юності», «Ліричне інтермеццо», «Знову на батьківщині» та два цикли «Північного моря». Гейне дуже старанно відбирав вірші для «Книги пісень», надаючи важливого значення композиції збірки. В результаті вийшла немовби єдина симфонічна поема, в якій особиста тема, тема суб'єктивних переживань, переростає у соціальну тему боротьби за визволення людської особи від гніту й несправедливості пануючого ладу. Як войовничий художник Генріх Гейне різко виступає проти міщанської моралі, пишномовного убозтва прусського дворянства, жалюгідної зарозумілості учених педантів. Він убивчо висміює облудні святині феодальної моралі, націоналістичні «теорії» про виключність німецької раси, прогнилі державні порядки німецьких князьків.

У «Книзі пісень» яскраво виступають самобутні риси творчості Гейне як лірика. Він приніс у німецьку поезію свіжість і щирість народної пісні. В коротких ліричних віршах розкрився цілий світ природи: зазвучали весняні голоси птахів, зацвіли квіти й дерева, заговорили гірські струмки. Картини природи в «Книзі пісень» — живий, різноманітний фон для виявлення почуттів і переживань поета, який радіє і страждає, любить і ненавидить. Різко змінюються настрої й переживання: поет то лине в світ романтичних мрій, то безжалісно розбиває ці мрії і повертається до дійсності. Так в піднесений стиль ліричного вірша влітаються навмисні про-заїзми, в загальноновживаний поетичний словник з «трояндами», «солов'ями», «чарівним місяцем» вводяться найбуденніші слова і вислови, що підкреслюють контраст між мрією і дійсністю[2,20-26]. Ось для прикладу один з віршів Гейне:

*Я б хотів, щоб мої вірші
Стали квітами рясними.
Я їх подрузі послав би,
Щоб схилилася над ними.
Я б хотів, щоб мої вірші
Поцілунком ніжним стали,
Щоб до личенька коханій
Вони пристрасно припали.
Я б хотів, щоб мої вірші
Молодим горошком стали.
Я зварив би суп, якого
Люди ще не куштували[2, 191].*

Від палких слів про кохану до прозаїчного «супу» Гейне переходить навмисне для того, щоб викрити фальшиву пишномовність романтики. Поет у циклах «Ліричне інтермеццо» і «Знову на батьківщині» поступово приходять до правдивого, реалістичного розкриття

внутрішнього світу людини, якій тісно в гнітючих рамках феодально-дворянського суспільства. Завдяки цьому «Книга пісень» стала визначним ліричним і соціальним документом епохи.

Незважаючи на те, що Гейне набував дедалі більшої популярності в передових колах німецького суспільства, становище його в ці роки було дуже важким і нестійким. Літературний заробіток його був досить мізерним. Гамбурзький видавець Юлій Кампе, який монополює видавав твори Гейне, платив йому копійки. Цензура спотворювала його твори. Реакціонери всіх видів, німецькі націоналісти, прислужники монархічного ладу і дворянства цькували Гейне в пресі, не давали йому змоги спокійно працювати. У 1827 році Гейне зробив спробу оселитися в Мюнхені і зайнятися журналістикою, але мюнхенські мракобіси зняли несамовите виття проти Гейне, і поетові довелося покинути баварську столицю. Він вирушив подорожувати по Італії, враження від якої відбилися в останніх двох томах «Подорожніх картин» (1829 і 1831) та в новелі «Флорентійські ночі». Після повернення з Італії Гейне, як і раніше, довелося мандрувати, шукаючи пристановища: він жив то в Гамбургу, який ставав для нього дедалі ненависнішим, то оселявся в провінційній глушині, то проводив літні місяці на березі Північного моря. Гейне почував себе мандрівником, який не знає, куди йому податися, що розпочати.

У липні 1830 року Гейне був на морських купаннях на острові Гельголанд. Там застала його звістка про революційні події у Франції. Гейне з захватом читав повідомлення про Липневу революцію. Пачку газет, що прибули з Франції, він називав «сонячним промінням, загорнутим в газетний папір». Гейне писав: «Вони викликали в душі моїй бурхливу пожежу. Мені здавалося, що я міг запалити весь океан до Північного полюса тим огнем натхнення і безумної радості, який палав у мені...»[5, 150].

Протягом 30-х років він створив багато ліричних віршів і невеликих поем, з яких найзначніші: цикл «Нова весна» і легенда «Тангейзер». Ці твори та ряд інших згодом склали збірку «Нові поезії», що вийшла у 1844 році.

У пролозі до циклу «Нова весна» Гейне порівнює себе з лицарем, який у повному озброєнні зібрався йти на бій. Але пустотливі амурчики забирають у нього меч і щит, облуплюючи його ланцюгами з троянд. Алегорія дуже прозора: вся німецька дійсність з її властями, цензорами, друком така, що його хочуть перетворити в сентиментально-невинного поета троянд і солов'їв. Але бойова натура Гейне, темперамент поета-громадянина поривали його до боїв з реакційними силами суспільства. І тим, хто говорив, що він «блискучий талант, але не характер», що він тільки «чистий лірик», Гейне відповідав з повною рішучістю:

*Я тільки блискаю чудово,
Але гриміти б не зумів?
Ви помиляєтесь, панове,
Талант я маю й до громів
Переконаєтеся в цьому,
Коли настане слухна мить:
Мій голос гряне в слові грому,
В пориві шторму прогримить*[6, 18].

Вірші раннього періоду творчості Гейне склали цілу книгу — «Книга пісень» (1827). Ця поетична збірка принесла йому визнання в Німеччині, а згодом і в усьому світі. За життя автора вона видавалась 13 разів; багато віршів були покладені на музику Р. Шуманом, Ф. Шубертом, Й. Брамсом, П. Чайковським, Р. Штраусом, Е. Грігом та ін. Історія переживань ліричного героя образно передає світосприйняття молодого поета, який перебуває у глибокому розладі з навколишнім середовищем. Зміст перших циклів «Книги пісень» не вичерпується нещасною любов'ю поета до багатой гамбурзької родички. Тема нерозділеного кохання в «Книзі пісень» слугує лише поетичним вираженням трагічної самотності героя у світі. Ці настрої посилює романтичний образ самотньої сосни, відомий російському читачеві за знаменитим перекладом М. Лермонтова [1, 124-128]. Якщо перші цикли «Книги пісень» написані за традицією німецької романтичної лірики, то згодом своєрідність поетичного таланту Гейне постала з усією яскравістю. Він уміє химерно поєднувати романтичні сни з точністю і ясністю реалістичної деталі. Він майстерно користується іронією як засобом викриття незбутніх ілюзій, вигадок, але знову й знову повертається до романтичних образів.

Значний вплив на поетичну творчість Гейне справила німецька народна пісня, на зразках якої він учився майстерності безпосереднього, щирого зображення почуттів. Гейне починав писати в той час, коли в Німеччині лірична поезія переживала розквіт. Епоха романтизму зробила лірику традиційним жанром німецької літератури. Його поезія стала вищим досягненням німецького романтизму. Гейне відкидав застарілі поетичні умовності, висловлюючи свої почуття без риторики й поезики, а іноді дозволяв собі навіть іронізувати над їх пристрасною. Простота, природність, імпровізаційність його поезії підкорили тодішнього читача. Гейне сприяв «спрощенню» лірики, з космічних висот і неозорої далечі він переніс поезію в бюргерську вітальню, але від цього вона не перестала бути щирою і значущою. Без кохання немає щастя, без щастя неможливе життя — це кредо ліричного героя «Книги пісень» Гейне [7, 3]. Ліричні вірші насичені ознаками повсякденності, які змушують повірити в щирість почуттів. Крізь ліричну схвильованість постійно проривається іронічна інтонація. Герой «Книги пісень», і який би він не був щасливий, завжди пам'ятає, що це лише мить, а не одвічне блаженство. Він знаходить у собі сили посміхнутися, навіть коли його почуття не поділяють, жити далі й знову кохати. Завдяки іронії Гейне піднімається над своїм ліричним героєм, автор завжди мудріший, ніж той, про кого він пише. Назвою «Книги пісень» Гейне визначив жанр і традицію своєї лірики: поет у першій своїй книзі наслідував традиції німецького фольклору. Він узяв деякі теми й мотиви з усної народної творчості, форма багатьох його віршів близька до пісні. Подібно до німецької пісні, вірші Гейне часто схожі на ліричний монолог, а явища природи й почуття героя утворюють паралель. Жанрова своєрідність пісні зумовила вільну поетичну форму. Разом з тим, у «Книгу пісень» увійшло багато віршів, які були написані в строгих канонічних жанрах сонета, балади, романсу. Молодий Гейне намагався показати свій поетичний хист у різних жанрах, які відбивали зміни настрою ліричного героя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Берковский Н. Я. Романтизм в Германии. – Л., 1973. – 120 – 135.
2. Дейч О. Генріх Гейне / Генріх Гейне. Вибрані твори : У 2 т. – Т. 1., К., 1956. – С 5 – 7, 22 – 42, 191 – 253.
3. История эстетики. Памятники мировой исторической мысли. – Т.3. – М., 1967. – С. 10, 25 – 30.
4. История немецкой литературы. – Т. 3. – М., 1996. – С. 110 – 115.
5. Наливайко Д. Генріх Гейне // Вікно в світ : історія літератури. - № 2. – К., - 2000. – С. 147 – 160.
6. Матузова Н. Генріх Гейне / Генріх Гейне. Твори. – К. : Молодь. – 1974. – С. 11 – 18.
7. Штагубн Г. Генріх Гейне : самотній поет між релігіями і націями. / Зарубіжна література. - № 3. - К., 2006. – С. 3.

Харшин Н.

Науковий керівник – доц. Боднар В. Т.

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ШКІРЯНОЇ ПАНЧОХИ ГЕНІАЛЬНОГО ДЖ.Ф.КУПЕРА

Історію американського романтизму неможливо уявити собі без романів Фенімора Купера. Багато в чому завдяки саме його творчим зусиллям американська проза змогла знайти свій неповторний голос, а американська історія, в ту пору ще не зовсім багата, була усвідомлена як матеріал благодатний і гідний пензля великого художника. Купер відкрив для читачів усього світу живописний і романтичний світ «кордону». Він став першим американським письменником, ім'я якого вийшло за кордони США. Вважається, що він відкрив європейцям Америку, створив національне обличчя американця, як в позитивному, так і в негативному сенсі, і навіки прославив людину честі і мужності.

Творчість Фенімора Купера привертала увагу багатьох дослідників і навряд чи хтось з американських письменників удостоївся за життя таких нестримних похвал, як Фенімор Купер. Теккерей вважав, що Шкіряна Панчоха стоїть в одному ряду з безсмертним дядьком Тобі із роману Лоренса Стерна «Трістрам Шенді» і краший за будь-якого з персонажів Вальтера Скотта. Белінському цього здалося мало, і він поставив Купера поруч з Сервантесом і навіть Гомером. Бальзак, за власним зізнанням, читаючи романи американського письменника,